Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1934 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ändring av gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 284, vilken behandlats av första lagsutskottet, har herr *Hillgård* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning *dels* rörande ändring av bestämmelserna om rätt till nödvärn i ändamål att ernå en utvidgning av denna rätt, *dels ock* rörande sänkning av straffminimum i 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen vid uppsåtlig misshandel varav döden följt eller begränsning av dessa lagrums tillämplighet till sådana fall, då vållande till den dödliga utgången ligger gärningsmannen till last, samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

I fråga om de skäl, som föranlett motionärernas hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser om nödvärn m. m.

Reglerna om *nödvärn,* i straffrättsvetenskapen betecknat såsom negativ intressekollision — jämte vissa fall av s. k. positiv intressekollision — återfinnas i 5 kap. 7—11 §§ strafflagen som lyda:

7 §.

Varder man av annan överfallen med våld eller hot, som innebär trängande fara; då äge man rätt till nödvärn och vare saklös för den skada, som man till farans avvärjande gör.

Rätt till nödvärn äge ock rum, då någon begår inbrott eller eljest tränger sig olovligen in i annans rum, hus, gård eller fartyg nattetid, eller sätter sig till motvärn, evad det är natt eller dag, emot den, som sitt värja eller å bar gärning återtaga vill.

8 §.

Rymmer fånge eller häktad eller den, som är kvarhållen såsom misstänkt för brott, eller sätter han sig till motvärn emot fångvaktare eller annan, som honom från rymning hindra vill, eller sätter sig någon, som skall häktas, till motvärn emot den som äger verkställa häktningen eller därvid biträder; då må det våld brukas, som till rymningens förekommande eller häktningens verkställande nödigt är. Sätter sig fånge eller häktad person till motvärn emot föreståndare eller uppsyningsman vid straffinrättning eller häkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall; då må ock det våld brukas, som till ordningens bibehållande är nödigt.

Lag samma vare, där annan än fånge, häktad eller kvarhållen, eller den, som skall häktas, sätter sig med våld eller hot emot den, som vill hindra rymningen, verkställa häktningen eller bibehålla ordningen.

9 §.

Finnes någon i fall, som i 7 eller 8 § sagt är, hava gjort större våld, än nöden krävde; pröve domstolen, efter omständigheterna, om och i vad mån straffet må nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort. Voro omständigheterna sådana, att han svårligen kunnat sig besinna; då må han ej till straff dömas.

10 §.

Nu har någon i annat fall, än i 7 eller 8 § sägs, brukat våld till avvärjande av ett påbörjat eller omedelbart förestående orättmätigt angrepp å person eller egendom, eller övat våld emot den, som medelst inbrott eller eljest olovligen inträngt i annans rum, hus, gård eller fartyg: var det våld ej större, än nöden krävde, och stod det ej heller i uppenbart missförhållande till den skada, som av angreppet var att befara; då skall han från straff frias. Finnes han hava gjort svårare våld, än nu sagt är; vare lag, som i 9 § stadgas.

11 §.

Kommer någon den till hjälp, som finnes i nöd stadd, efter ty förut sagt är; vare ock för honom lag, som hade han själv i den nöd sig befunnit.

Av förenämnda paragrafer erhöllo 7, 9 och 10 §§ sin nuvarande lydelse genom lag den 20 juni 1890, under det att 8 §, som innehåller förenämnda fall av positiv intressekollision vilka icke bruka räknas till nödvärn i vanlig mening, senast ändrats i samband med lagstiftning om vissa tvångsmedel i brottmål genom lag den 12 maj 1933. 11 § är oförändrad alltsedan tillkomsten av 1864 års strafflag.

Före 1890 års lagstiftning funnos icke i lagen angivna andra fall av nödvärn än de som nu omförmälas i 5 kap. 7 § strafflagen.

Till grund för sistnämnda lagstiftning, som omfattade ej allenast reglerna om nödvärn utan jämväl åtskilliga andra viktiga delar av strafflagen, låg ett av *nya lagberedningen* den 30 december 1887 avgivet betänkande. I detta framhöll beredningen uti förevarande avseende i huvudsak följande:

Domstolarna hade stundom tillämpat en mindre riktig uppfattning av bevisningsskyldigheten, vilket medfört att en tilltalad icke alltid fått tillgodonjuta straffrihet eller strafflindring för gärning, som begåtts i nödvärn. Emellertid ägde enligt beredningens uppfattning därjämte de dåvarande nödvärnsreglerna en alltför ringa omfattning. Särdeles kännbar hade denna bristfällighet blivit, sedan den mening gjort sig gällande att nödvärn mot överfall på person vore medgivet endast då våldet eller hotet innebure en fara av allvarsammare beskaffenhet. I praxis hade dock den naturliga rätten att med lindrigare våld freda sig mot varje orättmätigt angrepp, riktat mot person, hemfrid, egendom eller annat, ofta nog vunnit erkännande.

Denna rätt syntes dock vara av den stora vikt, att den borde lagfästas. Ett sådant stadgande hade beredningen föreslagit i 10 §. Det syntes emellertid vara tydligt, att då i de fall som nu nämnts förutsättningen vore att de intressen som sattes i fara ej vore så viktiga som i de fall då enligt dittills gällande rätt nödvärnsrätt ägt rum, rätten att till sitt fredande använda våld i de förra fallen ej kunde erhålla samma utsträckning som i de senare. Vore förhållandena sådana att rätt till nödvärn enligt dittills gällande bestämmelser förelegat, då ägde den angripne till farans avvärjande utan någon begränsning använda allt det våld som nöden krävde. Beredningen ansåge, att det skulle leda till konsekvenser, sårande för rättskänslan, om en lika vidsträckt rätt inrymdes även för de fall som avsåges i den nya 10 §. Beträffande dessa hade tillika synts erfordras en bestämmelse därom att våldet, där det skulle bliva strafflöst, icke finge stå i uppenbart missförhållande till den skada som av angreppet var att befara. Vidare skulle enligt den dittills gällande rätten från straff frias om så trängande nöd eller fara var för handen att han sig ej besinna kunde. Denna bestämmelse hade med stöd av ordalagen uppfattats så som om strafflöshet finge inträda endast då förhållandena varit sådana att den som överskridit nödvärnsrätten omöjligen kunnat besinna sig. Då enligt beredningens mening billigheten syntes fordra, att den överfallne bleve strafflös när sådana omständigheter varit för handen att han svårligen, även om han använt vanlig eftertanke, skulle kunnat besinna sig, hade ifrågavarande stadgande blivit omarbetat i nu angivna syfte.

Vid högsta domstolens granskning av beredningens förslag anförde en ledamot i domstolen, bland annat:

Förslaget vore så vidsträckt att efter detsamma nödvärnsrätt bleve medgiven mot angrepp av vad slag som helst. Häri syntes en begränsning vara påkallad. Sålunda ansåge denna ledamot bland annat varken nödigt eller lämpligt att utsträcka nödvärnsrätten till angrepp å *äran*. Att använda våld mot den som angrepe med en ärekränkning syntes oftare vara ägnat att framkalla än att hindra ett fortsättande eller upprepande av densamma, varför en sådan nödvärnshandling i allmänhet förfelade sitt ändamål. Därtill komme att det i de flesta fall vore omöjligt att avgöra huruvida en dylik våldsgärning verkligen hade karaktären av nödvärn mot ett befarat fortsättande eller upprepande av ärekränkningen eller om den icke snarare förövades av hämnd för den redan skedda förolämpningen och sålunda icke vore hänförlig till nödvärn.

Föredragande departementschefen anförde därefter i propositionen nr 21 till riksdagen år 1890, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen med mera, i nu förevarande del, att den av nya lagberedningen i 10 § föreslagna utsträckning av nödvärnsrätten vore alltför omfattande och obestämd, samt att tillräckliga skäl icke syntes vara för handen att medgiva nödvärnsrätt mot andra angrepp än sådana som avsåge person eller egendom.

Lagutskottet anförde i utlåtande nr 44 över propositionen, att nödvärnsrätt enligt 5 kap. 10 § i förslaget ägde rum till avvärjande av ett påbörjat eller omedelbart förestående orättmätigt angrepp å person eller egendom, under vilket uttryck icke syntes kunna innefattas angrepp medelst ärekränk-

ning. Utskottet, som funnit Kungl. Maj:ts förslag om utsträckning av nödvärnsrätten böra bifallas, hade emellertid ansett ännu ett fall böra under 10 § inbegripas, nämligen då någon medelst inbrott eller eljest olovligen inträngt i annans rum, hus, gård eller fartyg men inbrottet eller inträngandet icke, såsom i 7 § andra stycket förutsattes, skett nattetid. Utskottet hemställde, att 10 § måtte ändras i enlighet med vad utskottet sålunda anfört.

Riksdagen, som biföll denna hemställan, avlät i enlighet därmed skrivelse till Kungl. Maj:t, nr 67, däri riksdagen för egen del åberopade utskottets ovannämnda uttalanden.

Vid *riksdagen år 1901* yrkades i en motion, nr 32, i andra kammaren, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring av 5 kap. 7—11 §§ strafflagen, att bestämmelserna rörande rätten till nödvärn dels gjordes mera betryggande för den som utövat nödvärn, dels ock förtydligades i syfte, som i motionen närmare angåves.

Lagutskottet, som behandlade motionen, anförde i sitt utlåtande, nr 20, bland annat följande:

Motionären hade i trenne huvudsakliga hänseenden ifrågasatt omarbetning av gällande bestämmelser angående nödvärn. Motionärens första anmärkning gällde det för angivande av tillåtet nödvärns överskridande använda uttrycket »större våld än nöden krävde». Motionären hade förmenat, att innebörden av detta uttryck vore skäligen dunkel. Så vore dock efter utskottets åsikt ej förhållandet. *Nöd* vore här, såsom i åtskilliga andra sammanställningar, använt i betydelsen av *nödvändighet,* och uttrycket *nöden krävde* vore således liktydigt med *var nödvändigt* (för det rättsstridiga angreppets avvärjande). Någon tvekan därom kunde ej rimligen uppstå. — Motionären hade vidare framställt erinringar mot sista punkten av 9 §: »Voro omständigheterna sådana, att han svårligen kunnat sig besinna; då må han ej till straff dömas.» Utskottet vore emellertid av den uppfattningen, att denna bestämmelse rätt tolkad vore uttryck för en verkligt rättvis princip. Bestämmelsen avsåge nämligen ingalunda att såsom motionären uttryckt sig skära alla över en kam. Tvärtom vore genom densamma möjlighet beredd att taga hänsyn till alla de speciella omständigheter som i varje särskilt fall av nödvärnsrättens överskridande kunde förefinnas. Desamma kunde hänföra sig till beskaffenheten av det rättsstridiga angrepp som föranlett nödvärnet eller bestå i rent subjektiva och individuella egendomligheter hos den som utövat nödvärnet. Bestämmelsen vore sålunda tillämplig jämväl i de fall, att det varit psykologiskt omöjligt eller svårt för den som överskridit nödvärnet att sig besinna. — Den sista av motionärens erinringar mot nödvärnslagstiftningen gällde den bevisning, som skulle erfordras för att ådagalägga nödvärn. Motionären hade i detta avseende framhållit önskvärdheten av att den som i nödvärn utövat en våldshandling befriades från skyldigheten att fullt bevisa, det nödvärn verkligen förelegat. Detta önskemål ansåge utskottet redan vunnet. Den praktiska tillämpningen av nödvärnsbestämmelserna hade alltmera gått i riktning att underlätta bevisningsskyldighetens fullgörande av den som velat åberopa nödvärn såsom straffrihetsgrund. Den som gjort sig känd för trovärdighet syntes sålunda för att gå fri från straff för det våld, han till ett rättsstridigt angrepps avvärjande varit nödsakad använda, ej behöva göra mer än sannolikt, att behov av nödvärn

förelegat. Däremot syntes, såsom utskottet ansåge fullt riktigt, något större fordringar uppställas för bevisning om sådana särskilda omständigheter som kunde föranleda straffrihet även i händelse nödvärnsmåttet överskridits. På grund av vad sålunda anförts avstyrkte utskottet motionen.

Vid utskottets utlåtande fanns bland annat fogad en reservation av två ledamöter, som ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Under behandlingen i kamrarna biföll första kammaren utskottets hemställan under det att andra kammaren biföll nämnda reservation, i följd varav frågan förfallit.

Vid *första riksdagen år 1914* väcktes i andra kammaren en motion, nr 128, däri yrkades, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t oberoende av pågående utredning rörande revision av strafflagen snarast möjligt måtte för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i strafflagen att nödvärnsrätten uttryckligen erkändes.

Motionen blev på grund av riksdagens upplösning icke föremål för någon behandling i vare sig utskott eller kamrarna.

Strafflagskommissionen upptog i sitt år 1923 avlämnade förslag till strafflag allmänna delen angående nödvärn och nöd m. m. följande bestämmelser uti 2—5 §§ i 4 kap., som handlade om yttre grunder som utesluta eller minska gärnings brottslighet:

2 §.

Rymmer häktad person eller person som undergår frihetsstraff eller internering, (varom i 8 kap. 3 § sägs) eller sätter han sig till motvärn mot fångvaktare eller annan, som vill hindra honom från rymning, eller mot tjänsteman vid häkte, straffanstalt eller interneringsanstalt, då denne skall hålla honom till ordning inom häktet eller anstalten; eller sätter sig någon, som skall häktas, till motvärn mot den, som äger verkställa häktningen eller därvid biträder; då må det våld brukas, som är nödigt till rymningens förekommande, ordningens bibehållande eller häktningens verkställande.

Samma lag vare, där annan än fånge, häktad person eller den, som skall häktas, sätter sig med våld eller hot emot den, som vill hindra rymningen, bibehålla ordningen eller verkställa häktningen.

3 §.

Emot ett omedelbart förestående eller ock påbörjat och ännu icke avslutat straffbart angrepp å enskild rätt have såväl den angripne som en var annan rätt till nödvärn.

Innebär angreppet svår fara för person eller tränger sig angriparen nattetid olovligen in i annans hemvist eller sätter han sig medelst våld å person eller hot om sådant våld till motvärn, evad det är dag eller natt, emot den, som vill värja eller å bar gärning återtaga sin egen eller annans egendom; då have man rätt att till försvar göra allt det våld, som nöden kräver. Vid nödvärn i annat fall må ej större våld göras, än att det icke står i uppenbart missförhållande till angreppets beskaffenhet.

4 §.

Gör man i annat fall, än i 2 eller 3 § sägs, skada för att avvärja omedelbart eller nära förestående fara för allmän rätt eller för enskild rättighet, som tillkommer någon, vilken ej är pliktig att underkasta sig faran; vare straffri, om det efter omständigheterna svårligen kunde förväntas, att faran skulle på annat sätt avvärjas, samt den skada, som hotade, skäligen kunde synas väsentligt större än den skada, som gjordes.

Hotar annorledes, än i 2 eller 3 § sägs, från viss person eller sak rättsstridig skada å person eller egendom, och gör man till skadans avvärjande våld å den person eller sak, varifrån skadan hotar; vare straffri, där annan hjälp ej funnits, och våldet ej är sådant, att det står i uppenbart missförhållande till faran.

5 §.

Finnes någon i fall, som i 2, 3 eller 4 § omtalas, hava gjort större våld eller svårare skada än i varje fall är sagt, pröve domstolen efter omständigheterna, om och i vad mån straffet må nedsättas under vad i allmänhet bort följa å gärningen.

Nu har någon utan sannolika skäl trott sådan fara vara å färde, som i något av de i första stycket nämnda lagrum sägs: gjorde han skada och är gärningen belagd med straff, då den begås av oaktsamhet; varde dömd till det straff.

Voro förhållandena sådana, att han svårligen kunnat besinna sig, må han ej dömas till straff.

Till motivering av ifrågavarande paragrafer anförde kommissionen bland annat:

De i 3 § föreslagna nödvärnsbestämmelserna skilja sig till formen ganska mycket från de i strafflagens 5 kap. 7, 10 och 11 §§ i ämnet meddelade stadganden, men i sak innehålla de endast några få avvikelser från dessa. I paragrafens första stycke angivas förutsättningarna för nödvärn. Dessa äro: ett omedelbart förestående eller ock påbörjat och ännu icke avslutat straffbart angrepp å enskild rätt. Beträffande själva innebörden av beteckningen angrepp torde en närmare bestämning icke erfordras i lagtexten. Förslaget avser i denna del ingen förändring gentemot den gällande rätten.

— —

Av synnerlig vikt är, att ett angrepp, för att grunda rätt till nödvärn, skall vara vad man plägar beteckna som aktuellt, d. v. s. antingen omedelbart förestående eller ock påbörjat och ännu icke avslutat. Genom denna allmänt uppställda regel uteslutas dels angrepp, som hota att bli verkliga först efter en längre eller kortare tids förlopp, och å andra sidan angrepp, som redan tillhöra det förflutna, vare sig de lyckats eller misslyckats.

— —

Den synpunkt, som motiverat nödvärnets utbrytande till särskild behandling inom området för negativ intressekollision, är den särskilda karaktär, som faran erhåller därigenom, att den åvägabringas genom annan persons angrepp mot rättsordningen. Denna synpunkt är dock icke tillräckligt skarpt framträdande vid alla angrepp mot rättsordningen. Bland rättskränkningarna måste göras ett urval av dem, som äro tillräckligt intensiva för att intresset av deras avvärjande skall visa en bestämd övervikt. Denna gräns kan

i varje fall icke dragas mera vidsträckt än gränsen för de rättskränkningar, som äro tillräckligt svåra för att i strafflagen upptagas såsom brott. Ett sådant överskjutande över det brottsliga området, som äger rum i vår gällande lag, då vid olovligt inträngande i annans rum, hus, gård eller fartyg nödvärn är medgivet, även om den ifrågavarande lokaliteten icke utgör hemvist och inträngandet således icke är belagt med straff, måste därför anses såsom en oegentlighet av lagen. I den mån det straffbara området här icke kommer att utvidgas, innebär följaktligen förslaget en inskränkning av det nuvarande nödvärnsområdet.

Å andra sidan råda delade meningar därom, huruvida brottsområdet i dess helhet, eller endast viss del därav skall utgöra basis för nödvärnet, eller, med andra ord uttryckt, huruvida nödvärn skall medgivas till försvar för alla straffskyddade intressen eller endast för vissa av dem. Vår gällande strafflag intager den senare ståndpunkten och medger nödvärn allenast vid angrepp å person, å rätten att hava rum, hus, gård och fartyg i fred samt å egendom. Denna begränsning av nödvärnsområdet är dock, enligt kommissionens uppfattning, alltför snäv. Det lärer sålunda näppeligen kunna anföras några giltiga skäl, varför nödvärn ej bör medgivas vid angrepp å äran, även för de fall, att det ej är fråga om ärekränkande våldshandlingar, ävensom vid angrepp å förmögenhet i allmänhet. Kommissionen har därför ansett, att nödvärnsområdet bör utsträckas så, att varje enskild rätt skall kunna försvaras med nödvärn, för så vitt förutsättningarna härför jämväl i övrigt äro för handen.

— —

Även om angreppet i yttre avseende, till sin objektiva sida, är ett brott av den beskaffenhet, som nu angivits, bör det icke alltid få avvärjas medelst nödvärnshandling. Visserligen är det i utländsk lagstiftning den härskande åsikten, att det är tillräckligt, att angreppet varit objektivt rättsstridigt. Men enligt kommissionens åsikt måste man ytterligare fordra, att angreppet även i subjektivt avseende uppfyller förutsättningarna för brottslighet. Med nödvärn får alltså icke mötas ett angrepp, som utgår från en otillräknelig person eller från en person, som befinner sig i sådan villfarelse, att på grund därav hans gärning icke är brottslig.

— —

De nu angivna fordringarna på angreppets brottsliga beskaffenhet uttryckas i den föreslagna lagtexten därmed, att det skall vara »straffbart».

— —

I paragrafens andra stycke behandlas nödvärnsrättens innehåll, d. v. s. fråga, hurudan den avvärjande handlingen skall vara beskaffad för att på grund av nödvärnssituationen bliva rättsenlig. Det är närmast fråga om hur stor skada som må tillfogas angriparen. I avseende härå gives på grund av sakens natur den regel, att berörda skada icke får vara större än som fordras för att bringa honom att upphöra med angreppet eller eljest komma detsamma att misslyckas. Något annat kan nämligen icke härledas ur nödvärnsrättens grund, endast handlingar i försvarssyfte få ifrågakomma. Denna begränsning innehålles i uttrycket »våld, som nöden kräver». Om den angripne med säkerhet kan hindra angreppet genom ett skott i angriparens hand eller fot, får han alltså icke rikta sitt vapen mot hans huvud etc. Ty detta vore att gå längre än nöden kräver.

— —

Med det nu berörda uttrycket »våld, som nöden kräver,» är alltså angiven den maximigräns, utöver vilken nödvärnshandlingen icke i något fall

må sträcka sig. Synnerligen omstritt är emellertid, om den alltid skall få gå ända till uppnåendet av denna yttersta gräns. Tänker man endast på det enskilda intresse, mot vilket angreppet är riktat, kan det icke från samhällets synpunkt medgivas, att man går längre än till ett så starkt ingrepp mot angriparen, som motsvarar den genom angreppet hotande skadan. Emellertid bör den angripne otvivelaktigt få överskrida detta mått, och anledningen härtill är, såsom förut framhållits, att det dessutom består ett omedelbart samhällsintresse av att angreppet mot rättsordningen avvärjes.

— —

Det anförda ger anledning till två spörsmål, *dels* på vad sätt nödvärnsrättens innehåll skall begränsas vid sidan av hänsynen till »vad nöden kräver», *dels* inom vilket område en sålunda antagen begränsning skall äga tillämpning.

Beträffande det förra spörsmålet hava olika lösningar kommit till användning.

— —

En utväg — den, som kommit till användning i gällande svensk rätt — bygger på en fordran av en viss proportionalitet mellan angrepp och försvar. Och då häremot ej kunna riktas sådana anmärkningar, som mot vissa andra metoder, synes man böra fasthålla vid den gällande rättens ståndpunkt i denna del. Härvid får man naturligtvis icke kräva en exakt motsvarighet mellan begreppen hotande skada och avvärjd skada, så att en rättsenlig nödvärnshandling icke skulle föreligga, om den senare skadan aldrig så litet överstiger den förra. Detta vore att alltför mycket klavbinda försvaret, och de skäl, som överhuvud föranleda en skillnad mellan nödvärn och nödfall, tillåta väl, att denna gräns överskrides. I strafflagens 5 kap. 10 § fordras sålunda, för de i lagrummet avhandlade formerna av nödvärn, att våldet icke står »i uppenbart missförhållande till den skada, som av angreppet var att befara». Denna formulering av begränsningen har av kommissionen ansetts kunna bibehållas.

Härefter återstår att avgöra, inom vilket område denna fordran på en viss proportionalitet mellan angrepp och försvar skall äga tillämpning. Det är härvid i och för sig tänkbart, antingen att låta den gälla inom hela nödvärnsområdet eller att begränsa dess giltighet till en del därav, så att inom den återstående delen rätten till nödvärn skulle vara absolut. Tydligen kan man icke medgiva absolut nödvärn inom något avsevärt område av sådan beskaffenhet, att inom detsamma en mycket ingripande försvarshandling, såsom tagande av angriparens liv, obetingat borde anses stå i uppenbart missförhållande till den skada, som av angreppet vore att befara. Härav följer dock icke, att begränsningen borde för alla fall uttryckas i lagen. Så har endast sällan skett i den utländska lagstiftningen. Av ett sådant förfarande kunde lätt bliva en följd, att den, som bleve föremål för ett verkligt svårt angrepp, vars avvärjande t. ex. krävt tagande av angriparens liv, skulle drivas till ett ängsligt övervägande, huruvida en dylik åtgärd möjligen stode i uppenbart missförhållande till den av angreppet hotande skadan; och han komme måhända till följd därav att icke i tid värja sig och att alltså falla offer för angreppet. Vid svåra angrepp tillåter i allmänhet icke tiden någon sådan prövning med avvägande av de olika skadorna. För att icke slappa energien i det förebyggande av brott, som är avsett med nödvärnsinstitutet, torde det därför vara riktigast att i de svåraste fallen även formellt ställa den angripne oberoende av annan gräns för hans handlingsfrihet än den, att han ej får göra större våld än nöden kräver.

Så har även skett i vår gällande strafflag, som i 5 kap. 7 § medgiver absolut nödvärnsrätt vid angrepp å person, som innefattar trängande fara, vid olovligt inträngande i rum, hus, gård eller fartyg nattetid och vid angrepp å egendom, där angriparen sätter sig till motvärn mot den, som vill »sitt värja eller å bar gärning återtaga». Kommissionen har funnit denna avgränsning mellan områdena för absolut nödvärn och för sådant nödvärn, som fordrar proportionalitet mellan skadorna, i allt väsentligt kunna bibehållas. Detta är önskvärt även därför, att den sålunda givna begränsningen torde hava ingått i folkets rättsmedvetande och sålunda icke utan synnerliga skäl bör ändras.

Vad angår begränsningens närmare genomförande, är förutsättningen för absolut nödvärn vid angrepp å person enligt gällande lag, att man av annan varder »överfallen med våld eller hot, som innebär trängande fara». Uttrycket »överfallen» brukar tolkas så, att därunder icke komma de fall, då den angripne själv från början varit den anfallande. Och »trängande fara» anses innebära, att angreppet dels varit redan påbörjat eller på det sätt nära förestående, som i allmänhet fordras för nödvärn, och dels varit av allvarligare beskaffenhet. I förslaget upptages såsom förutsättning i förevarande avseende, att angreppet inneburit svår fara för person. Denna formulering medför så till vida en avvikelse från gällande rätt, att den från absolut nödvärn icke utesluter det ovan nämnda fallet, då den angripne själv från början varit den angripande.

Vid angrepp å egendom förefinnes enligt gällande lag absolut nödvärnsrätt, där någon sätter sig till »motvärn emot den, som vill sitt värja eller å bar gärning återtaga». Då uttrycket »motvärn» stundom i praxis torde givit anledning till osäkerhet, har detsamma i förslaget bestämts så, att motvärnet skall hava skett medelst våld å person eller hot om sådant våld. Motvärn, som här avses, föreligger således ej, om tjuven allenast stretar emot, när ägaren vill återtaga sin sak eller söka rycka den ifrån honom. Någon saklig olikhet i proportionalitetens bestämmande vid det proportionella nödvärnet föreligger ej mellan gällande lag och förslaget.

— —

Har någon i fall, som i 2, 3 eller 4 § omtalas, överskridit sin rätt genom en avvärjande handling, som går utöver det erforderliga eller, där proportionalitetsgräns är stadgad, den tillåtna proportionen, föreligger s. k. excess vid intressekollision. En dylik handling är objektivt rättsstridig och kan icke *på grund av intressekollisionen* bliva straffri. Men det kan hända, att den icke är subjektivt rättsstridig och således av denna anledning straffri. Personen i fråga kan hava handlat i ursäktlig villfarelse med hänsyn till någon förutsättning för intressekollisionen eller till sin handlings betydelse i den givna situationen; i dylikt fall är hans handling, såsom subjektivt icke rättsstridig, straffri. Men även om ingen ursäktlig villfarelse kan antagas, kvarstår möjligheten, antingen att han av subjektiva skäl bör anses straffri, eller att hans straffbarhet bör nedsättas. Är excessen icke att hänföra till uppsåt utan till oaktsamhet, beror ju i varje fall straffbarheten först och främst av frågan, huruvida en oaktsam skada av ifrågavarande art överhuvud är belagd med straff.

Beträffande excess vid intressekollision av den art, som i förslaget behandlas i 2 § av detta kapitel, ävensom vid nödvärn stadgar vår gällande lags 5 kap. 9 § och 10 § andra punkten, dels att domstolen efter omständigheterna skall pröva, om och i vad mån straffet må nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort, och dels att, därest omständigheterna

voro sådana, att gärningsmannen svårligen kunnat sig besinna, han ej må till straff dömas. Kommissionen har i förevarande paragrafs första och tredje stycken upptagit berörda stadganden ävensom utsträckt desamma att avse jämväl excess vid nödfall.

I paragrafens andra stycke behandlas det fall, då någon på grund av en icke ursäktlig villfarelse om något faktiskt förhållande antagit tillvaron av någon utav de i första stycket omnämnda intressekollisionerna samt handlat därefter. Att i sådant fall oaktsamhetsstraff, där sådant är stadgat, skall tillämpas, följer visserligen redan av ett allmänt stadgande, som kommissionen föreslagit, men kommissionen har dock ansett ett uttryckligt stadgande därom vara i förevarande sammanhang befogat såväl med hänsyn till intressekollisionernas egenartade karaktär som för att förhindra den tolkningen, att paragrafens första stycke avsåge jämväl ifrågavarande fall. På grund av stadgandet i tredje stycket skall emellertid jämväl här straffrihet inträda, om förhållandena voro sådana, att den handlande svårligen kunnat besinna sig.

Under *riksdagen år 1929* framställdes i andra kammaren en interpellation till chefen för justitiedepartementet med fråga, bland annat, huruvida denne ansåge att den svenska nödvärns- och bevisrätten fungerade på tillfredsställande sätt (AK 14: 44).

Vid besvarande av interpellationen (AK 36: 1) anförde departementschefen, statsrådet Bissmark, bland annat:

Enligt interpellantens mening bör man vid en förnuftigt anordnad nödvärnsrätt icke behöva tåla något som helst fientligt angrepp mot sin kropp; man bör kunna använda vilka medel som helst som äro nödvändiga för att avvärja angreppet till och med om det blott är förestående och ännu icke påbörjat. En nödvärnsrätt i denna utsträckning föreligger förvisso icke enligt svensk lag och jag är icke heller benägen att tro, att en sådan skulle överensstämma med vår rättskänsla. Såsom bekant uppdelar vår lag nödvärnsfallen i grövre och mindre svåra sådana alltefter det föreliggande angreppets mer eller mindre svårartade beskaffenhet. I fråga om de grövre fallen, de i strafflagen 5 kap. 7 § avhandlade, äger den angripne göra allt det våld, som till angreppets avvärjande är nödvändigt. I fråga om de mindre svåra nödvärnsfallen, de i strafflagen 5 kap. 10 § avhandlade, uppställer lagen härutöver den begränsningen, att det använda våldet ej får stå i uppenbart missförhållande till den skada, som av angreppet var att befara. Någon ändring i dessa grundregler har icke föreslagits vare sig i det av professor Thyrén framlagda strafflagutkastet eller i det av strafflagskommissionen avgivna förslaget. Tvärtom ha ifrågavarande grundregler enligt de nämnda förslagen ansetts representera en god medelväg mellan de riktlinjer i fråga om nödvärnsbefogenhetens utformning, som inom strafflagstiftningen i allmänhet gjort sig gällande.

Inom företrädesvis äldre strafflagstiftning, såsom exempelvis i den tyska strafflagen § 53, har genomförts såsom allmän grundregel i fråga om nödvärnsbefogenhetens utformning, att man vid varje pågående eller omedelbart förestående angrepp å ett rättsligt skyddat intresse har rätt att göra allt det våld, som till angreppets avvärjande är erforderligt. Det torde emellertid inom modern lagstiftning vara en allmän uppfattning, att en sådan generell grundregel är i sig betänklig och kan giva anledning till allvarliga

missbruk. Erfarenheten i Tyskland har ock bekräftat detta. Bestämmelsen om oinskränkt nödvärnsrätt jämväl vid smärre angrepp har där blivit föremål för allmän kritik såsom uttryck för en etiskt förkastlig »Totenschlägermoral», och föreliggande tyska strafflagsförslag hava intagit en fullständigt ändrad hållning och fastmera slagit över till motsatt ytterlighet. På sina håll har nyare strafflagstiftning funnit uppställandet av en sådan allmän grundregel, som nyss sagts, till den grad betänkligt, att den icke ens för något fall velat tillerkänna den angripne en ovillkorlig nödvärnsrätt. Sålunda skall exempelvis enligt den norska strafflagen § 48 nödvärnsbefogenhetens omfattning alltid vara beroende av, icke blott huruvida den till avvärjande eller försvar mot angreppet företagna åtgärden var för samma ändamål nödvändig, utan även huruvida det med hänsyn till angreppets farlighet, angriparens skuld och det angripna rättsligt skyddade intressets natur ej må anses obetingat otillbörligt att tillfoga ett så stort ont, som det med åtgärden åsyftade. Huruvida så kan anses varit förhållandet skall göras till föremål för domstols omprövning. Med den norska ståndpunkten överensstämmer nära den, såvitt mig är bekant, ännu ej slutbehandlade tyska regeringspropositionen av år 1927, § 24. Ej utan skäl, synes det mig, ha emellertid de hos oss föreliggande lagstiftningsförslagen utgått ifrån, att en dylik obestämdhet i fråga om nödvärnsbefogenhetens gränser för de grövre fallen av nödvärn icke tillräckligt tillgodoser medborgarnas intresse av rättssäkerhet, samt därför, på sätt nyss nämnts, upprätthållit den gällande svenska rättens grundregler i ämnet.

Prövar man närmare anledningarna till det missnöje, som hos oss bland allmänheten någon gång kommer till synes, skall man ock snart finna, att grunden till nämnda missnöje i själva verket är att söka inom andra områden av den gällande rätten än reglerna angående nödvärnsbefogenhetens omfattning. En grupp av dessa missnöjesyttringar har sålunda avsett det förhållandet, att då den angripne genom en i en nödvärnssituation företagen åtgärd utan uppsåt tillfogat angriparen död eller svår kroppsskada, polismyndigheten ej sällan anhåller den angripne. Anledningen härtill har dock tydligen närmast sin grund i bestraffningsreglerna i strafflagen 14 kap. 4 och 5 §§ respektive 11 §, enligt vilka stadganden stränga straff skola komma till användning, så snart någon genom »uppsåtlig misshandel» tillfogat annan död eller svår kroppsskada, alldeles oberoende av huruvida dessa effekter kunna tillräknas den som gjort sig skyldig till den uppsåtliga misshandeln eller icke. Med hänsyn till dessa paragrafers räckvidd och då i det föreliggande fallet ett mycket strängt straff *kan* bliva ådömt den angripne, är det förklarligt, att polismyndigheten icke gärna tager på sitt ansvar att underlåta att tillförsäkra sig vederbörandes person. En bidragande orsak till polismyndighetens benägenhet härutinnan är emellertid otvivelaktigt att söka i den svaghet, som, enligt vad allmänt erkännes, vidlåder de samhälleliga organen i vårt land för brotts utredande och beivrande.

En annan anledning till det bland allmänheten framträdande missnöjet med nödvärnsreglernas sätt att verka torde vara att söka inom bevisreglernas område. I vår äldre strafflagstiftning (missgärningsbalken 26 kap. 4 §) uppställdes såsom förutsättning för straffrihets inträde i en nödvärnssituation, att den angripne »gitter then nöd med fulla skiäl wisa». Denna regel upptogs visserligen icke i 1864 års strafflag, men någon regel av motsatt slag blev ej heller däri upptagen. Det blev förbehållet rättspraxis

att på grund av den nya strafflagens nödvärnsregler och i mån som det allmänna uppfattningssättet på förevarande område ändrats genomföra rimligare bevisregler. Denna utveckling har icke försiggått i ett slag, utan i flera etapper. Till en början inskränkte man i praxis bevisskyldigheten för den, som påstod straffrihet på grund av nödvärn, på så sätt, att denne blott blev skyldig att bevisa, att en nödvärnssituation verkligen förelegat, medan hans påstående, att han hållit sig inom det tillåtna nödvärnets gränser, togs för gott, intill dess motsatsen kunde anses ådagalagd genom vad i målet förekommit. Sedermera begränsade man än ytterligare den tilltalades bevisskyldighet i förstnämnda hänseende, så att denne blott hade att göra sannolikt, att en nödvärnssituation förelegat. Emellertid har rättsskipningen numera gått ännu ett steg. Sålunda är till en början klart, att det är tillräckligt, att den tilltalades uppgift om tillvaron av en nödvärnssituation vunnit stöd av den i målet förebragta utredningen. (Jfr N.J.A. 1909 B 799.) Saknas åter i den förebragta utredningen varje sådant stöd och finnas däri å andra sidan omständigheter, som komma denna hans uppgift att framstå såsom icke trovärdig, blir uppgiften att anse såsom vederlagd av vad i målet förekommit. (Jfr N.J.A. 1912 s. 518.) I den allra senaste rättstillämpningen synes högsta domstolen hava gått om möjligt än längre och helt anslutit sig till den i modern straffprocess i fråga om bevisskyldigheten härskande regeln, att den tilltalades uppgift, att nödvärnssituation föreligger, tages för god, därest den icke anses vederlagd av omständigheterna i målet. (Jfr N.J.A. 1928 B 170.) I och med att denna regel slagit eller slår igenom, lärer anledning till missnöje ur nu anförda synpunkt icke föreligga.

En ytterligare anledning till missnöje med våra nödvärnsreglers sätt att fungera torde ock kunna anses ligga däri, att den i strafflagen 5 kap. 10 § för de mindre svåra nödvärnsfallen uppställda regeln, att det använda våldet ej får stå i uppenbart missförhållande till den skada, som av angreppet var att befara, icke alltid synes av underrätterna utnyttjas till den tilltalades förmån i den grad som med lagens avfattning avses. Innebörden av denna regel är givetvis den, att den tilltalade kan få använda ett större våld, och även ett våld, som är avsevärt större än den skada som var att befara av angreppet, för så vitt detta våld verkligen varit nödvändigt till angreppets avvärjande. Vad lagen velat utesluta från området för tillåtet nödvärn är allenast sådana fall, då disproportionen mellan det använda och hotande våldet enligt den inom samhället härskande uppfattningen alldeles otvetydigt framstår såsom otillbörlig. Men även om en oriktig uppfattning på denna punkt då och då kunnat spåras inom underrätterna, synes den dock regelmässigt ha blivit korrigerad i högre rätt. Och överhuvud lämnar just lagens formulering i denna del en ganska vid marginal för rättspraxis att i förevarande hänseende tillbörligen beakta den tilltalades intressen, i samma mån som den allmänna rättsuppfattningen i förevarande hänseende förskjuter sig i nämnda riktning.

Av det anförda framgår, att jag icke anser mig böra förorda ändring i gällande bestämmelser om nödvärnsrätten eller i omedelbart sammanhang därmed stående processuella frågor.

Utskottet vill till jämförelse med nödvärnsreglerna i andra nordiska länder meddela, att enligt *danska strafflagen* av år 1930, § 13, handlingar, företagna i nödvärn, äro straffria för såvitt de ha varit nödvändiga för att mot-

stå eller avvärja ett påbörjat eller överhängande orättmätigt angrepp och icke uppenbart överskrida vad med hänsyn till angreppets farlighet, angriparens person och det angripna rättsligt skyddade intressets betydelse är försvarligt. Överskrider någon gränserna för lovligt nödvärn, blir han likväl straffri om överskridandet var rimligen grundat i den skräck eller upphetsning, som framkallats genom angreppet. — Enligt *den norska strafflagen* av år 1902, § 48, kan ingen straffas för handling, som han företagit i nödvärn. Nödvärn föreligger, när en eljest straffbar handling företages till avvärjande av eller försvar mot ett rättsstridigt angrepp, såframt handlingen icke överskrider vad som framstått såsom nödvändigt och det i betraktande av angreppets farlighet, angriparens skuld eller det angripna rättsligt skyddade intresset ej heller må anses obetingat otillbörligt att tillfoga ett så stort ont som genom handlingen åsyftats. Har någon överskridit gränserna för nödvärn, är han likväl straffri, om överskridandet allenast har ägt rum på grund av sinnesrörelse eller bestörtning som framkallats genom angreppet. — Uti *den finska strafflagen* av år 1889 stadgas i 3 kap. 6 § att, om någon för att skydda sin eller annans person eller egendom emot påbörjat eller omedelbart förestående orättmätigt angrepp begått handling, som ehuru eljest straffbar varit nödvändig för angreppets avvärjande, må han ej för det nödvärn dömas till straff. Enligt 7 § samma kapitel äger rätt till nödvärn även rum, om någon olovligen tränger sig in i annans rum, hus, gård eller fartyg eller sätter sig till motvärn emot den som å bar gärning vill återtaga sin egendom. I 9 § samma kapitel stadgas bland annat, att om någon i förut nämnda fall gjort större våld än nöden krävde, är han till straff förfallen; dock må straffet nedsättas på samma sätt som enligt den finska lagen gäller när en person i åldern 15—18 år begått brott. Var så trängande nöd eller fara för handen, att han icke kunde besinna sig, må han ej dömas till straff.

I *motionen* anföres beträffande nödvärnsreglerna i svensk rätt, bland annat:

Den svenska rättens uppdelning av de angrepp, vid vilka nödvärn medgives, i allvarligare och ringare, med absolut nödvärnsrätt gentemot de förra och av proportionalitetsprincipen begränsad nödvärnsrätt gentemot de senare, synes välgrundad. Emellertid torde kunna ifrågasättas dels en förskjutning av gränsen mellan de båda områdena, dels en något mindre sträng formulering av bestämmelsen om begränsning till erforderligt våld, och dels en utvidgning av det angreppsområde, som överhuvud berättigar till nödvärn.

Det är för den angripne ofta synnerligen svårt att avgöra, huruvida ett påbörjat eller omedelbart förestående angrepp innebär *trängande* fara. Detsamma gäller avgörandet av huruvida ett angrepp kan antagas vara *omedelbart förestående;* situationen ser hotfull ut men det kan ju hända, att den icke utlöser sig i angrepp. Skall den angripne, resp. hotade, behöva under passivitet eller endast lamt avvärjande låta situationen utveckla sig så långt, att dess allvarligt hotfulla karaktär är fullt uppenbar, så är det ofta

för sent för honom att värja sig. Man kan inte begära, att han först skall låta övermanna sig, för att därefter ställa till hans förfogande en nödvärnsrätt, varav han ej längre har något gagn. Få människor äro i ett nödvärnsläge i stånd till ett lugnt och kallt övervägande. En »dödlig förskräckelse» får lätt makt med nödvärnsutövaren utan att situationen objektivt motiverar en sådan förskräckelse och således utan att omständigheterna vid en efteråt företagen prövning kunna sägas hava varit sådana, att han »svårligen kunnat sig besinna». Då det icke torde böra ifrågakomma att införa en obegränsad nödvärnsrätt över hela linjen men en utvidgning av området för den i 5 kap. 7 § strafflagen stadgade nödvärnsrätten dock förefaller motiverad, synes böra övervägas, huruvida icke detta lämpligen kunde ske på det sätt, att den absoluta nödvärnsrätten utsträckes att gälla vid överfall med våld eller hot, såvida det ej är *uppenbart,* att allvarlig fara *icke* är för handen.

Beträffande den begränsning av nödvärnsrätten, som ligger i kravet på att det avvärjande våldet ej får vara större än nöden kräver, synes större hänsyn böra tagas till svårigheten för den angripne, som ofta handlar under affekt, att rätt bedöma vad som till avvärjande kan vara erforderligt. Att en viss marginal av övertag å nödvärnsutövarens sida bör inrymmas synes uppenbart. Möjligen får detta även anses ligga i gällande rätts bestämmelser. Men denna marginal bör icke göras för smal. Man torde t. ex. icke böra begära, att den angripne, sedan han, kanske efter en hård strid, lyckats fälla angriparen till marken, alltid skall vara skyldig att tills vidare förhålla sig passiv och med ytterligare avvärjande åtgärder låta anstå tills angriparen åter kommit på benen och eventuellt ånyo går till attack. Nödvärnsutövaren bör icke anses handla rättsstridigt, om han fullföljer motangreppet så långt, som erfordras för att han skall vara på den säkra sidan. Tanken i det sagda kan på ett ungefär uttryckas så, att straffrihet bör inträda, därest nödvärnsutövaren icke gjort *avsevärt* större våld, än nöden krävde. Det nyss anförda exemplet berör även frågan hur pass strängt man bör fatta uttrycket »omedelbart förestående» angrepp.

Ett annat spörsmål, som synes oss böra upptagas till övervägande, är det om *arten* av de angrepp, gentemot vilka nödvärn är tillåtet. Den mest rationella lösningen synes vara den av strafflagskommissionen föreslagna, enligt vilken nödvärn bör medgivas vid varje aktuellt, straffbart angrepp å enskild rätt. I vart fall synes nödvärnsrätten böra utsträckas till *ärekränkning* och även andra former av *hemfridsbrott* än de tidigare omnämnda.

Enligt gällande svensk rätt anses nödvärn icke medgivet vid annan form av ärekränkning än den som tar sig uttryck i kroppslig beröring (s. k. realinjurier). Den som av annan överfalles med en ström av okvädinsord eller med de grövsta beskyllningar äger icke genom nödvärn täppa till munnen på angriparen. Särskilt vid svårare former av ärekränkning måste detta anses otillfredsställande.

Straffbestämmelserna i 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen m. m.

I motionen framhålles, att nödvärnsreglerna ofta äro av stor betydelse för tillämpningen av *14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen.* Sistnämnda båda lagrum äro av följande lydelse:

4 §.

Har någon genom uppsåtlig misshandel dödat annan, och skedde den misshandel med berått mod, men utan avsikt att dräpa; dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; då må straffet nedsättas till straffarbete i fyra år.

5 §.

Varder någon dräpen, såsom i 4 § sägs, men skedde misshandeln av hastigt mod; dömes dråparen till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Var gärningsmannen, utan egen skuld, till vrede av den dräpte retad, såsom i 3 § sägs, eller förekomma eljest synnerligen mildrande omständigheter; då må straffet nedsättas till straffarbete i två år.

Med dessa stadganden bör sammanställas *14 kap. 43 § strafflagen* (jfr även 14 kap. 11 §). Den förra § lyder:

43 §.

Har någon, genom uppsåtlig misshandel, tillfogat annan sådan kroppsskada, att denne därav ljutit döden, men blev skadan dödsorsak endast i förening med omständigheter, de där, utan gärningsmannens skuld, efteråt tillkommit, såsom särskild sjukdom, dröjsmål med begagnande av botemedel, sedan sådant användas kunnat, vårdslöshet eller oskicklighet vid botemedels användande, eller annat dylikt ofall; då må, för dråpet, ej till högre straff dömas, än efter ty i 9 § sägs.

I Principer för en strafflagsreform III (s. 41 och ff.) anförde professor J. C. W. Thyrén beträffande brott av den typ, som omförmäles i 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen, bland annat:

Särskild uppmärksamhet förtjänade det fall, att ett brott, begånget i uppsåt, förbunde sig med en ytterligare rättskränkning, som icke ingått i uppsåtet men väl kunde anses förorsakad genom vållande. Det syntes icke kunna undvikas, att i ett antal fall särskilda brottsformationer uppställas, utgörande legalkonkurrens mellan ett dolöst och därav härflytande kulpöst brott. En annan fråga vore däremot, huruvida dessa bildningar även borde omfatta rent kasuella verkningar av det dolösa brottet, t. ex. sådana fall att en uppsåtlig ringa misshandel medfört döden utan att denna verkan rimligen varit att förvänta. För äldre tiders straffrätt, som vida mindre än nu betonade det subjektiva, var det ganska naturligt att medtaga även de kasuella verkningarna och här operera med »objektivt överskott» i egentlig mening. Redan de nu gällande lagarnas förhistoria förklarade därför att i flera av dem denna uppfattning kvarstode. Den vore även den svenska strafflagens av 1864. Genom en ändring år 1906 i strafflagen 8 kap. 25 § 2 punkten hade denna ståndpunkt i ett särskilt fall fråträtts och den högre straffbarheten inskränkts till de fall, där gärningsmannen bort kunna inse ifrågavarande verkan av sin handling. Med riktig uppfattning av culpabegreppet kunde icke heller praktiska skäl i form av bevissvårigheter anföras för att på detta område avvika från den moderna uppfattningen av brottets väsen.

I sitt Förberedande utkast till strafflag speciella delen I (5—8 §§ samt motiv s. 206 och ff.) har professor Thyrén även behandlat denna fråga i enlighet med nyss utvecklade uppfattning.

I *motionen* göres gällande att en ändring av 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen syntes kunna ifrågasättas. Till stöd härför anföra motionärerna:

Den punkt inom läran om nödvärnsrätten, gentemot vilken allmänheten starkast reagerar, är utan tvivel den, enligt vilken vid nödvärnsexcess, som på grund av våda leder till dödlig utgång, nödvärnsutövaren, jämte det han i regel omedelbart häktas, ådömes långvarigt frihetsstraff. Situationen kan återges med följande exempel. En person angripes med våld eller hot, som dock icke kan anses innebära trängande fara. Han har rätt till nödvärn men använder större våld än nöden kräver. Våldet är i och för sig icke av den beskaffenhet, att svårare skada därav är att befara, men angriparen faller och slår huvudet mot ett hårt föremål och döden blir följden. Nödvärnsutövaren dömes i sådant fall för dråp enligt 14 kap. 5 § strafflagen. Minimum enligt dess straffskala är straffarbete i två år. Allmänheten har den, enligt vår mening riktiga, uppfattningen, att den som överfaller annan själv bör bära de särskilda risker av kasuell natur, som kunna vara förbundna med ett motangrepp, låt vara att detta göres kraftigare än nödvändigt. Till dels är det alltför stränga straff, som i dylika fall drabbar nödvärnsutövaren, icke att hänföra till brist i nödvärnsbestämmelserna utan till det höga straffminimum vid s. k. objektivt överskott enligt 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen. Visserligen är det icke allenast vid misshandel, som det objektiva överskottet verkar i särskilt hög grad straffhöjande, men misshandelsfallen äro de oftast förekommande och även ur andra synpunkter mest anmärkningsvärda. En ringa misshandel, som i och för sig skulle förskylla dagsböter enligt 14 kap. 13 § strafflagen förvandlas på grund av ren olyckshändelse till dråp med fyra, resp. två års straffarbete som minimum. Ej minst vid jämförelse med många fall av *vållande* till annans död, för vilket straffskalan är böter eller fängelse i högst sex månader, framstår straffet för de nu nämnda fallen av misshandel, inbegripet nödvärnsexcess, med dödlig utgång såsom alltför strängt.

Utskottet. Såsom av redogörelsen här ovan framgår, berör förevarande motion dels nödvärnsrätten, dels ock straffbestämmelserna i 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen angående uppsåtlig misshandel varav döden följt.

Nödvärn. Beträffande nödvärnsrätten rikta sig motionärernas yrkanden allenast mot straffrättens materiella regler i denna del. I överensstämmelse härmed kommer utskottet i det följande huvudsakligen att uppehålla sig vid innebörden av dessa. Utskottet vill emellertid i korthet erinra jämväl om tillämpliga processuella bestämmelser angående bevisskyldigheten vid nödvärn.

Materiella regler. Vad straffrättens materiella regler angår visar utskottets redogörelse, att den svenska strafflagen indelar nödvärnssituationerna i två grupper, av vilka den ena omfattande fall med en vittgående nödvärnsrätt avhandlas i 5 kap. 7 § och den andra som omfattar fall med en mera inskränkt nödvärnsrätt behandlas i 5 kap. 10 §.

Rätt till nödvärn enligt 5 kap. 7 § föreligger i de fall, *att* någon varder av annan överfallen med våld eller hot som innebär trängande fara, *att* någon begår inbrott eller eljest tränger sig olovligen in i annans rum, hus, gård eller fartyg nattetid, *samt att* någon sätter sig till motvärn, evad det är natt eller dag, emot den som sitt värja eller å bar gärning återtaga vill. I samtliga dessa fall äger den angripne rätt att göra det våld nöden kräver (absolut nödvärnsrätt). I lagutskottets ovannämnda utlåtande vid riksdagen år 1901 framhålles, att härigenom medges rätt för den angripne att använda allt det våld som är nödvändigt för det rättsstridiga angreppets avvärjande. *5 kap. 7 §.*

Motionärerna ha funnit anledning till erinran mot nu ifrågavarande nödvärnsregler i två avseenden. De ifrågasätta sålunda dels en viss utvidgning av de fall som avses i paragrafen dels ock en förändring i den däri stadgade nödvärnsrättens materiella innehåll.

Av nämnda anmärkningar synes den senare lämpligen böra först upptagas till behandling. Motionärerna ha i denna del gjort gällande att nödvärnshandlingen alltid borde vara straffri så snart nödvärnsutövaren icke gjort avsevärt större våld än nöden krävde.

Vid prövning av detta förslag vill utskottet till en början erinra därom att strafflagskommissionen i sitt förslag till strafflagens allmänna del funnit sig böra bibehålla den nuvarande regeln, att rätt till nödvärn icke i och för sig skall innefatta befogenhet att göra större våld än nöden kräver, i följd varav våld som överskrider denna gräns alltid skall anses objektivt rättsstridigt. Enligt kommissionen ligger det i sakens natur att den skada som må tillfogas angriparen icke får vara större än som fordras för att bringa honom att upphöra med angreppet eller eljest komma detsamma att misslyckas. Något annat kan icke härledas ur nödvärnsrättens grund, endast handlingar i försvarssyfte få ifrågakomma. Denna ståndpunkt, som torde vara allmänt omfattad, finner utskottet också för sin del uppenbart riktig. Då utskottet sålunda icke kan biträda motionärernas förslag i nu nämnda avseende, vill utskottet emellertid särskilt framhålla, att den ifrågavarande regeln i gällande rätt icke föranleder till annat än att ett överskridande av den därigenom stadgade nödvärnsgränsen skall anses *objektivt* rättsstridigt. I vad mån överskridandet kan *subjektivt* tillräknas den angripne såsom brott är en fråga som utskottet nedan kommer att närmare utveckla. Utskottet vill emellertid redan nu framhålla, att nödvärnsutövaren torde böra på subjektiva grunder frias från straff i så gott som alla fall där det icke är uppenbart att han använt avsevärt större våld än nöden krävde.

Såsom nämnts åsyfta motionärerna även en viss utvidgning av de i 5 kap. 7 § behandlade nödvärnsfallen. De ha härvid erinrat därom, att överfall med våld eller hot enligt paragrafen icke medför den därstädes stadgade absoluta nödvärnsrätten såvida det icke innebär *trängande fara.* Vid sitt

ifrågavarande yrkande synas motionärerna utgå ifrån, att det enligt paragrafen skall för den angripne vara fullt uppenbart att trängande fara föreligger innan nödvärnsrätten inträder. De ha även velat framhålla, att det kan vara svårt för den angripne att avgöra redan huruvida den förutsättningen att angreppet är omedelbart förestående, som innefattades i lagens ord, vore för handen. Fördenskull föreslås, att den absoluta nödvärnsrätten utsträckes att gälla vid överfall med våld eller hot, såvida det ej är uppenbart att allvarlig fara *icke* är för handen.

I fråga om motionärernas sistnämnda förslag vill utskottet erinra, att paragrafen även i fråga om bestämmandet av de former av angrepp, som enligt densamma må mötas med nödvärn, endast avser att reglera de objektiva förutsättningarna för nödvärnsrätten, varemot lagrummet icke uti något hänseende uttalar sig om de subjektiva förutsättningarna hos den angripne för att denne vid överskridande av nödvärnsgränserna skall kunna fällas till straff. De regler som vid dylik s. k. nödvärnsexcess skola tillämpas framgå vid en redogörelse för 5 kap. 9 §.

Enligt denna paragraf skall domstolen, där någon finnes ha överskridit den i 5 kap. 7 § stadgade nödvärnsrätten och sålunda gjort större våld än nöden krävde, efter omständigheterna pröva om och i vad mån straffet må nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort. Voro omständigheterna sådana att han svårligen kunnat sig besinna, då må han ej till straff dömas. Vid tillämpning av paragrafen om nödvärnsexcess åligger det i första hand domstolen att pröva huruvida det överskridande av nödvärnsrätten, som förutsättes ha ägt rum, med hänsyn till de subjektiva förutsättningarna hos den angripne kan tillräknas denne såsom begånget av uppsåt eller av oaktsamhet. För att denne därvid skall dömas för uppsåtlig förbrytelse fordras, att han vid nödvärnshandlingen insett att han gjort större våld än nöden krävde. Vid sådant förhållande innebär den gällande rätten icke någon fara att den, som icke förmått överblicka en given situation, fälles till ansvar för *uppsåtligt* brott. Det är alltså icke av hänsyn därtill erforderligt att, såsom motionärerna föreslagit, utsträcka den absoluta nödvärnsrätten så att den vid överfall med våld eller hot skall gälla så snart det ej är uppenbart att allvarlig fara icke är för handen.

Detta förslag bör emellertid upptagas till övervägande även med hänsyn till de fall att nödvärnsexcess väl icke kan tillräknas den angripne såsom uppsåtlig, men det dock kan sättas i fråga huruvida icke nödvärnsutövaren överskridit nödvärnsrätten av oaktsamhet. För straffbarhet fordras därvid uppenbarligen i första hand att vållande till skada av ifrågavarande art överhuvud kan straffas, när den förorsakats allenast av oaktsamhet. Härutöver märkes, att någon oaktsamhet icke kan anses ligga vederbörande till last utan att han missuppfattat situationen på ett sätt som med hänsyn till omständigheterna måste anses oursäktligt. Redan med hänsyn härtill torde det knappast kunna sägas, att lagen i för stor utsträckning stadgar

straff för den som utan uppsåt gjort sig skyldig till större våld än nöden krävde. Icke heller med tanke på dessa fall synes det fördenskull vara påkallat att vidtaga nu föreslagen utvidgning av de objektiva förutsättningarna för rätt till nödvärn enligt 5 kap. 7 §. Utskottet vill även erinra om att strafflagskommissionen icke funnit någon ändring påkallad i förevarande avseende.

Till stöd för nu angivna ståndpunkt torde för övrigt även kunna åberopas den betydande frihet som i 5 kap. 9 § tillerkänts domstolen i fråga om straffmätningen. Straffet må sålunda vare sig nödvärnsutövaren överskridit nödvärnsrätten med uppsåt eller av oaktsamhet utan inskränkning nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort och kan följaktligen eventuellt fastställas till bötesminimum. Vidare bör erinras om att paragrafen såsom särskild straffrihetsgrund uppställer det fall att omständigheterna varit sådana att nödvärnsutövaren svårligen kunnat sig besinna. På sätt lagutskottet uttalade i sitt utlåtande år 1901 är genom denna bestämmelse en särskild möjlighet beredd att taga hänsyn till alla de speciella omständigheter som i varje fall av nödvärnsrättens överskridande kunna förefinnas, desamma må hänföra sig till beskaffenheten av det rättsstridiga angrepp som föranlett nödvärnet eller bestå i rent subjektiva och individuella egendomligheter hos den som utövat detsamma. De möjligheter att nedsätta straffet eller att helt fria från straff vid uppsåtligt eller oaktsamt överskridande av nödvärnsrätten, som sålunda föreligga, innebära ytterligare och enligt utskottets mening synnerligen betydelsefulla garantier mot en för sträng behandling av den som gjort sig skyldig till nödvärnsexcess. I strafflagskommissionens förslag bibehållas även dessa regler.

Utskottet övergår härefter till de fall av nödvärn, som avhandlas i 5 kap. 10 § strafflagen. Härunder ingår, att någon i annat fall än förut nämnts brukat våld till avvärjande av ett påbörjat eller omedelbart förestående orättmätigt angrepp å person eller egendom eller övat våld emot den som medelst inbrott eller eljest olovligen inträngt i annans rum, hus, gård eller fartyg. För nu nämnda fall gäller i fråga om nödvärnsrättens innehåll, att den angripne må bruka det våld som nöden kräver, såvida det ej står i uppenbart missförhållande till den skada som av angreppet var att befara. Motionärerna ifrågasätta huruvida icke den nödvärnsrätt, som regleras i 5 kap. 10 §, borde på sätt strafflagskommissionen i denna del föreslagit utvidgas till att omfatta varje omedelbart förestående eller ock påbörjat och ännu icke avslutat straffbart angrepp å enskild rätt. Denna formulering skulle enligt kommissionen innebära — förutom vissa inskränkningar i förhållande till gällande rätt från vilka i detta sammanhang kan bortses — den utvidgningen av den nuvarande nödvärnsrätten, att sådan rätt bland annat skulle föreligga vid ärekränkning, »även för de fall att den icke övergått till våldshandling». Det kunde enligt kommissionens mening näppeli- *5 kap. 10 §.*

gen anföras några giltiga skäl varför icke dylika angrepp skulle medföra rätt till nödvärn.

Det är även enligt utskottets uppfattning otvivelaktigt att vissa fall kunna anföras då ett ingripande med våld mot ärekränkning i och för sig kan förefalla synnerligen berättigat. Å andra sidan är det emellertid uppenbart, att en allmän rätt till nödvärn vid ärekränkning lätteligen skulle kunna föranleda till missbruk. Utskottet har vid övervägande av denna fråga icke kunnat undgå att taga intryck av de skäl som vid högsta domstolens granskning av 1890 års förslag av en ledamot i domstolen anfördes mot rätt till nödvärn vid ärekränkning. Enligt vad denne ledamot framhöll vore användande av våld mot den som angriper med en ärekränkning oftare ägnat att framkalla än att hindra ett fortsättande eller upprepande av densamma, varför en sådan nödvärnshandling i allmänhet förfelade sitt ändamål. Därtill komme att det i de flesta fall vore omöjligt att avgöra huruvida en dylik våldshandling verkligen hade karaktären av nödvärn mot ett befarat fortsättande eller upprepande av ärekränkningen eller om den icke snarare förövades av hämnd för den redan skedda förolämpningen och sålunda icke vore hänförlig till nödvärn. Med hänsyn till de starka skäl, som sålunda kunna anföras mot en allmän rätt till nödvärn mot ärekränkning, har utskottet för sin del icke ansett sig kunna tillstyrka ändring eller förtydligande av 5 kap. 10 § strafflagen i syfte att bryta med den härskande uppfattningen, att nödvärnsrätt icke föreligger vid ärekränkning i och för sig.

Samtidigt som utskottet intagit denna ståndpunkt finner utskottet sig dock böra uttala, att utskottet därigenom icke velat taga ställning till spörsmålet huruvida den härskande uppfattningen av gällande rätt i förevarande avseende är obetingat riktig. Förutom de fall, då en ärekränkning tillika innefattar våldshandling eller hot därom och nödvärnsrätt på den grund kan föreligga, torde det måhända icke vara helt uteslutet att rättspraxis i mera påtagliga fall av påträngande förföljelse med smädelser kan tänkas inom vissa gränser medge rätt till nödvärn. Inom doktrinen kan även spåras en viss benägenhet att i strid med den hittills rådande rättstillämpningen vilja ge 5 kap. 10 § strafflagen en dylik mera vidsträckt tolkning.

Av strafflagskommissionens förslag om utvidgning av nödvärnsrätten skulle även följa, att vissa andra angrepp än ärekränkning, vilka icke nu kunna mötas med nödvärn, skulle hänföras till nödvärnsfallen. Då emellertid icke utskottet veterligen yppats något behov i sådant hänseende anser utskottet sig sakna anledning att taga denna fråga under närmare övervägande.

Vad härefter angår frågan om det våld som enligt 5 kap. 10 § må användas till avvärjande av där nämnda angrepp synas motionärerna, liksom i fråga om de i 5 kap. 7 § avhandlade fallen, vilja anse, att straffrihet bör inträda så snart nödvärnsutövaren icke gjort avsevärt större våld än nöden krävde. De skäl, som föranlett utskottet att avstyrka ett dylikt

förslag beträffande sistnämnda paragraf, göra sig emellertid med än större styrka gällande beträffande nu ifrågavarande fall.

Processuella regler.

Beträffande de processuella regler, vilka skola tillämpas när en tilltalad påstår att han handlat i nödvärn, vill utskottet endast framhålla att, på sätt även motionärerna erinrat, det numera kan anses i rättstillämpningen fullt erkänt, att en dylik uppgift tages för god såvida den icke måste anses vederlagd av omständigheterna i målet. Angående den utveckling som föregått denna ståndpunkt får utskottet hänvisa till den utförliga redogörelse som år 1929 lämnades av chefen för justitiedepartementet i anledning av förutnämnda interpellation i ämnet.

Straffbestämmelserna i 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen.

Såsom utskottet nämnt berör förevarande motion förutom nödvärnsreglerna även straffbestämmelserna i 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen om uppsåtlig misshandel varav döden följt. Enligt den förra paragrafen skall den som genom uppsåtlig misshandel dödat annan dömas till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år om misshandeln skett med berått mod men utan avsikt att dräpa. Äro omständigheterna synnerligen mildrande må straffet nedsättas till straffarbete i fyra år. Enligt den senare paragrafen skall om någon varder dräpen såsom i 4 § sägs men misshandeln skett av hastigt mod dråparen dömas till straffarbete från och med fyra till och med åtta år. Var gärningsmannen utan egen skuld genom svår förlämpning eller synnerlig misshandel av den dräpte till vrede retad eller förekomma eljest synnerligen mildrande omständigheter, må straffet nedsättas till straffarbete i två år.

Motionärerna påyrka en sänkning av straffminima uti ifrågavarande paragrafer eller en begränsning av lagrummens tillämplighet till sådana fall då vållande till den dödliga utgången ligger gärningsmannen till last. De påpeka härvid att nödvärnsexcess understundom av våda leder till dödlig utgång samt uppgiva, att nödvärnsutövaren även i sådana fall omedelbart häktas. Vidare göres gällande, att ifrågavarande straffminima föranleda att han måste dömas till för strängt straff.

Vad först frågan om häktning beträffar vill utskottet icke bestrida att häktningsmyndigheterna i nämnda fall i allmänhet förfara i enlighet med vad motionärerna därutinnan uppgiva. Chefen för justitiedepartementet framhöll även i det interpellationssvar som utskottet förut omnämnt, att det, med hänsyn till förevarande paragrafers räckvidd och då i det föreliggande fallet ett mycket strängt straff *kan* bliva ådömt den angripne, vore förklarligt att polismyndigheten icke gärna toge på sitt ansvar att underlåta att försäkra sig om vederbörandes person. En bidragande orsak till polismyndighetens benägenhet härutinnan vore emellertid otvivelaktigt att söka i den svaghet som enligt vad allmänt erkändes vidlådde de samhälleliga organen i vårt land för brotts utredande och beivrande. Av detta departementschefens uttalande angående häktningsmyndigheternas praxis

framgår dock å andra sidan att det icke på grund av de stränga straffskalorna är oundvikligt att häkta den som tilltalats för uppsåtlig nödvärnsexcess genom misshandel varav döden följt. Enligt förordningen om strafflagens införande, 19 § 5, *skall* visserligen den som misstänkes att ha begått brott varå ej kan följa lägre straff än straffarbete två år i häkte tagas. Jämlikt 5 kap. 9 § må emellertid såsom utskottet förut nämnt vid nödvärnsexcess straffet nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort, i följd varav nyssnämnda bestämmelse om ovillkorlig häktning icke i sådant fall är tillämplig. Med anledning av den benägenhet att häkta, som likväl ostridigt finnes hos de nuvarande åklagarmyndigheterna, vill utskottet erinra därom att en reform av åklagarväsendet sedan länge stått på dagordningen och säkerligen även kommer att genomföras inom en snar framtid. Det bör även framhållas, att domstolarna, när den häktade inställes till rannsakning, ofta torde omedelbart försätta honom på fri fot, därest en av honom lämnad uppgift att han handlat i nödvärn icke kan anses vederlagd av omständigheterna i målet.

I fråga om straffmätningen synas motionärerna anse, att en person, som handlat i nödvärn och därvid övat våld å angriparen varav döden följt, icke, därest 14 kap. 4 eller 5 § finnes tillämplig i målet, kan ådömas lägre straff än där stadgas. Redan av vad utskottet anfört beträffande häktning för ifrågavarande brott framgår emellertid, att de i nämnda paragrafer stadgade straffminima icke äro bindande när misshandeln skett under utövning av nödvärn, utan att straffet med tillämpning av 5 kap. 9 § må nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort, därvid till och med bötesminimum kan komma i fråga. Utskottet kan för övrigt även i detta sammanhang erinra därom att nödvärnsutövaren enligt sistnämnda lagrum kan frias från ansvar om han svårligen kunnat sig besinna.

Ehuru gällande regler sålunda medge full möjlighet att i fall av nödvärnsexcess sätta straffet enligt 14 kap. 4 eller 5 § så lågt som med hänsyn till alla förmildrande omständigheter kan vara påkallat, har utskottet likväl tagit under övervägande huruvida en nedsättning av straffminima i nämnda paragrafer av andra orsaker vore påkallad. Såsom av professor Thyrén framhållits kan den verkan som dessa paragrafer tillerkänna s. k. objektivt överskott icke sägas stå väl i överensstämmelse med moderna principer. Emellertid finnas på ett flertal andra ställen inom strafflagen bestämmelser som tillerkänna dylikt objektivt överskott en motsvarande verkan. Det kan fördenskull knappast vara lämpligt att utbryta nu ifrågavarande två paragrafer till särskild behandling. Härtill kommer att även i en strafflag, som är uppbyggd enligt mera moderna principer än 1864 års lag, den verkan, som utan att vara direkt åsyftad följer av ett brott, måste för straffmätningen tillerkännas en mycket stor betydelse. Utskottet är icke för närvarande berett att taga ståndpunkt till frågan om vilka principer som därvid skola vinna tillämpning. Frågans lösning synes även kunna anstå intill

dess den kan företagas i samband med den mera omfattande reform av strafflagen som, enligt vad chefen för justitiedepartementet under innevarande år tillkännagivit, efter hand torde komma att företagas.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från *första* kammaren: herrar *Åkerman, Klefbeck, Bissmark, Larson* i Lerdala, *Svenson* i Eskhult,* *Öhman, Wijkström* och *Heüman;*

från *andra* kammaren: herrar *Linnér, Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund, *K. A. Westman** och *Sjögren,** fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Rimforsa och *Olsson* i Mellerud.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Linnér,* vilken med instämmande av herrar *Larson* i Lerdala, *Heüman, Hedlund* i Östersund och *Olsson* i Rimforsa anfört:

»Den föreliggande motionen lämnar exempel på de svårigheter, med vilka det är förenat att avväga straffbarheten och straffmåttet vid de rättskonflikter, som nödvärnsfallen innebära. Att föreslå en isolerad utredning med syfte att ändra huvudgrunderna för gällande bestämmelser synes därför icke tillrådligt. I ett avseende synes dock hinder icke möta att förorda en omedelbar utredning angående ändring av nödvärnsreglerna, nämligen såvitt angår ärekränkning.

På sätt i motionen anföres lärer rättspraxis icke medgiva nödvärnsrätt vid annan form av ärekränkning än s. k. realinjurier (kroppslig beröring).

Då en dylik ärekränkning ingalunda behöver drabba den därför utsatte mera kännbart än ärekränkning med ord, torde den gällande rättens ståndpunkt härutinnan icke kunna anses fullt konsekvent. I teorien lär man också vara ense härom. Det torde böra påpekas, att, om ingen annan ändring sker i nödvärnsreglerna än den nu ifrågasatta, måttet av nödvärnsrätten kommer att avvägas efter angreppets beskaffenhet. Ändringen behöver således icke befaras leda till uppmuntran av våldshandlingar.

Jämväl i ett annat avseende, som i viss mån sammanhänger med nödvärnsbestämmelserna, synes motionärernas begäran om utredning befogad. Den svenska strafflagens allmänna ståndpunkt är att straffet blir beroende av effekten, även om denna framkallas genom ren olyckshändelse. I följd härav kan ett våld å person, som visserligen innebär överskridande av nödvärnsrätten, men som allenast på grund av den drabbades särskilda kroppskonstitution eller annan omständighet, vilken ej kunnat förutses, leder till döden, bliva bedömt enligt 14 kap. 5 § strafflagen. Den lägsta straffsatsen är i nämnda lagrum två års straffarbete. På grund av gällande straffprocessuella regler kommer i dylikt fall säkerligen gärningsmannen att häktas. Häktningsåtgärden kan dock under rådande förhållanden vara onödig och understundom förefalla stötande. Huruvida häktningsreglerna kunna undergå förändring under annan förutsättning än en omorganisation av åklagarväsendet i sammanhang med den blivande processreformen, synes ovisst. Vid sådant förhållande torde utredning böra göras angående lämpligheten att nedsätta straffminimum i 5 § av 14 kap. strafflagen. Att utredningskravet här icke sträckes till 4 § föranledes av den allvarliga subjektiva karaktären hos där avsedda brott, vartill kommer att den önskade lindringen för nödvärnsfallen lärer täckas genom ändringen i 5 §.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning *dels* angående sådan utvidgning av nödvärnsrätten att därunder faller jämväl angrepp i form av ärekränkning annorledes än genom kroppslig beröring, *dels* angående nedsättning av straffminimum i 14 kap. 5 § strafflagen.»

Stockholm 1934. Kungl. Hovboktryckeriet Iduns Tryckeri A.-B.
417145